

C A P. I.

S E C T. I.

Sistens pathologicam morbi atrii
notionem.

Quotiescunque attento animo graecos medicos *de atra bile* legi, toties non potui impedire, quo minus comparationem instituerem inter decreta eorum *de atra bile* et recentiorum *de infarctibus abdominalibus*, et morbis gastricis. Tanta enim mihi semper visa est argumenti similitudo, ut, simulac ad hanc *de atra bile* antiquorum tractationem animum adverterem, mecum constituerem hanc comparationem audere, et similitudinis rationem quam diligentissime anquirere. Et certe, quo magis legi, et de ea materia cogitavi, eo maior et certior facta est similitudo, sive spectes morbi utriusque materiam, sive spectes atram bilem, tanquam feracissimam morborum causam, sive denique atrae bili medendi rationem, et medicamenta contra eam adhiberi solita, quae cum recentiorum remediis contra infarctus abdominales maximam partem conveniunt. Quemadmodum

enim recentiorum infarctus diversi sunt pro varia, ex qua componuntur, materia, ita veteres pro subiecto atrae bilis, pituitam, sanguinem utramque bilem habent. Et si unquam discrimen inter utrumque morbum poni et reperiri potest, id in eo tantummodo positum esse mihi videtur, ut maiorem materiae corruptionem antiqui in atra bile statuunt. Quod vero discrimen non ea mihi videtur esse auctoritate, ut veram morbi utriusque ponat distinctionem. Nam si symptoma quoddam morbo superveniens tanti aestimetur a pathologis, ut exinde morbum aut novum putent, aut ad alias referendum censeant classes: tunc certe vereor, ne male cum nostra nosologia agatur; quemadmodum enim febrem biliosam omnem nomine febrem, cuius materia per primas educenda est vias, neque aliam efficit febrem bilis aut maior aut minor acrimonia; ita certe vasorum obstructionem, a materia effectam, infarctus appello, licet materia obstruens tantam interdum contraxerit acrimoniam, ut partes roderet et ad gangraenam disponeret. — At vero ne quid contendisse videar sine ratione, necesse est, ut ex antiquorum monumentis ea recitem, quae dictorum ponere possint argumenta.

Hippocrates (libr. de nat. hom. S. III. pag. 225. edit. Foëf.) et schola eius, eiusdem doctus commentator Galenus (de elementis L.

II. O. XI. p. 26.) et in Galeni verba iurantes Arabes, quatuor statuerunt sani corporis humorum genera, sanguinem nempe, pituitam, bilem vitellinam et succum melancholicum seu atram bilem naturalem. Qui humores si aut stasi, aut quacunque alia causa depravantur, variam adepti acrimoniam in materiam iamiam immutantur, quae *atrae bilis* sistit notionem.

Quod vero sunt istorum humorum depravationes modi, quotve sunt humores depravati, tot existunt *atrae bilis formae*. Ita enim Galenus (lib. II. cap. 2. p. 151.) quatuor statuit atrae bilis formas, ex sanguinis nempe faece, ex bilis flavae adustione, bituminosam, quae bituminis instar splendet, et ex sanguine denique. Varii erant effectus, prouti atra bilis aut ex hoc aut ex illo orta fuisset humore, ipsi enim humores, qui basin atrae bilis constituunt, licet sua iamiam natura diversi in eo praecipue differabant inter se, quod unus altero maiorem ostendisset ad atram bilem inclinationem. Quare non omnes humores eadem vi in talem degenerationem tendunt, sed bilis vitellina, et succus melancholicus aut sanguinis crassamentum ceteris omnibus palmam praeripit. Et inde certe factum est, ut Galenus (de febr. lib. II. C. II. T. 7. p. 142. edit. Chart.) humorem melancholicum in atrae bilis vicinia positum nominaret succum, et Hippocrates (de nat. hom. S. III.

p. 231.) bilem vitellinam succum prae ceteris glutinosum, et inde ad atram bilem praecipue aptum contenderet. Prima vero atrae bilis causa adustio antiquis visa est, quae nihil aliud est, nisi dissipatio partium in humoribus mobiliorum ita, ut uniantur partes immobiles; hinc facile intelligitur, eos humores, qui ex natura iamiam habeant aliquid crassi, prae ceteris facile posse aduri, eosque atrae bili procreandae praecipue esse obnoxios. Quae quidem ex praestructo argumento deducta antiquorum conclusio fecisse mihi hoc videtur, ut a potiori fieret morbi denominatio, et licet bilis haud in causa esset, morbum suis stipatum symptomatibus atrae bilis nomine insignirent. Cum vero bilis et succus melancholicus omnium humorum fuissent tenacissimi: his praecipue, ea de causa, eos morbos adscripserunt veteres, qui diurnitate sua fuerunt insignes. Talis autem fuit febris quartana, quae, teste Hippocrate, autumnis orta ad tempestatem vernam usque perdurat, et chronicus huius morbi character fecit, ut Hippocrates nullam aliam in hoc morbo admitteret causam, nisi bilem, et statim in hac febre rationem in glutinosa bilis natura poneret. (de nat. hom. S. III. p. 231. edit. Foef.)

Quemadmodum eximia bilis vitellinae et succi melancholici fuit in atram bilem proclivitas: ita nulla atrae bilis forma vehementior et atrocior

17

atrocior fuit sua acrimonia, quam quae aut ex bile aut ex succo melancholico orta fuit. Morbi periculosissimi pariter ac valde diuturni ex bile praecipue iamiam adusta, et in atram bilem conversa derivarunt antiqui. Quare *Paullus* (Lib. IV. 1.) morbum cum observasset cum extrimatum elapsu et procedentia, morbi ita atrocis et horrendi causam in bile quaerit. Cuius quidem rei rationem reddit *Hippocrates* (de aer. loc. et aqu. S. III. p. 288. pr. ed. Foëf.) inest enim bili, ita *Hippocrates*, cum crasso aliquid acris, quod si ex adustione magis concentratur magisque depravatur: ingens evadit virus. Rationem reddidisse mihi videor, cur bilis, praeter ceteris humoribus, antiquis in tantum ceciderit suspicionem, neque exinde mirum esse videtur, cur in bile praecipuam posuerint morborum causam, et inde facile concludi posse credo, valde amplam ipsis fuisse morborum crassorum ita dictorum notionem, et certe, nisi me omnia fallunt, febris biliosae notio apud antiquos ita diffusa, ita lata, ita extensa fuit, quemadmodum apud nos bilis pleraque morborum causa habetur, (vid. *Reil de polycholia P. I. II. Rudolphaedter über die hitzigen Fieber*) Eximium meae sententiae habeo patronum Ill. *Sprengel* in *Versuch einer pragmatischen Geschichte der Medicin Th. 1. p. 191.* Hinc fortasse etiam factum est, ut teste *Hippocrate* (in *epist. ad Damaget.*) De-

mocritus της χολης την Φυσιν και Θεσιν investiga-
 ret; hinc factum esse credo, ut Aristoteles (*de
 part. animal. Lib. IV. C. 2. med. de histor. ani-
 mal. Lib. III. O. 2. pr.*) bilem ad sordes cor-
 poris humani referret, neque eam pro secreto,
 sed excreto haberet, imo ut ex eius absen-
 tia vitae diuturnitatem praenunciaret. Quae
 cum ita sint, non possum, quin contem-
 dam, istam atrae bilis formam, quae ex bile fit
 vitellina, nihil aliud fuisse, nisi morbum bilio-
 sum, id est talem, cuius causa ex recentiorum
 decretis in bile consistit vario modo corrupta,
 putrida facta, et atro induta colore, qualem
 saepe reiectam videmus in morbis biliosis. Ne-
 que ea de causa cum *Fr. Hoffmann* (*in diss. de
 morbo nigro Halae 1791. quam recudi curavit Ill.
 Baldinger in opusc. select. in quibus Hipp. expli-
 catur*) facere possum, qui hanc atrae bilis for-
 mam apud antiquos ita solemnem fuisse plane
 negat, et antiquitatem erroris agit ream, quod,
 ubicunque sanguis corruptus vomitu reiectus
 fuerit, talem deiectionem interdum ex bile de-
 duxisset. Quidquid enim deiecituri atri coloris,
 acris, et dentes stupefacientis, id ab atra bile
 veteres derivarunt, maluerunt enim esse obser-
 vatores, quam ratiocinatores, et nescio, an non
 bilis vario modo depravata et in virus immutata,
 tantos prodere possit effectus, quantos interdum
 animadvertuntur in morbo nigro. Et si negas
 hunc

hunc morbum interdum fuisse febrem biliosam, certe multa erunt obscura in monumentis antiquorum obvia; ego quidem, si negarem, nullo modo explicare possem, quomodo veteres observare potuissent vomitum nigrum criticum.

At vero si de atra bile pituitosa sanguinea et melancholica quaeritur, tunc certe maior existit cum infarctibus abdominalibus similitudo. Talis enim est materia, si succum melancholicum, antiquis proprium excipias, quae infarctuum apud recentiores sistit subiectum.

Hippocrates (*de aer. loc. et aqu. Sect. III. p. 288. pr. edit. Fois.*) ubi de autumno loquitur sicco, aquilonio, neque sub canem, neque arcturum pluvioso, contendit eum valde favere mulieribus et pituitosis, minime vero biliosis, quia facile eo resiccantur et bilis facile adustionem patitur, qua quidem, ut vidimus, facile fit atra bilis, negare videtur atrae bilis ex pituita ortum, et genesin, ea quidem ex causa, quia tempestas, bilem facile adurens, pituitae haud noceat. Nescio certe, an ratio, ab Hippocrate allata, sufficiat, ut negemus atrae bilis ex pituita genesin. Hippocrates enim videtur autumno tanquam primariae atrae bilis causae nimis indulgisse; nam morbis autumno ortis semper aliquid melancholici subesse contendit, et sine ratione humorem pronunciaffe insontem videtur, quem ab hac aeris constitutione autumnali

haud laesum et depravatum observavit, quasi non
 eadem causa, in autumno subsistens, et bilem
 adurens, pariter possit pituitam adurere, neque
 inveniri possint et aliae causae, ex autumnali ista
 constitutione haud quidem provenientes, quae
 pituitam ita corrumpere queant, ut exinde fiat
 materia, cum atra bile conformis. Sed salva sit
 Hippocratis observatio! Bene enim scio, tem-
 pestatem nubilam, et pluviosam pituitae genesi
 praecipue favere, solida enim laxat, et organa
 pituitae secretoria debilitat, quo quidem facile
 fieri potest, ut ista organa pituitam magis profun-
 dant, quam fecernant; scio praeterea huius ip-
 sius pituitae auctam et acceleratam secretionem
 non fieri posse, nisi simul pituita varie deprave-
 tur, quaevis enim secretio praeternaturaliter
 facta et accelerata humorem producit morbo-
 sum et praeternaturalem. Cum vero tali aeris
 constitutione haud sit autumnus siccus atrae
 bilis ita ferax tempestas: intelligitur, autumno
 pituitosis nullam nocendi vim tribuisse. Hip-
 pocratem, et haec ipsa Hippocratis observatio
 in causa fuisse videtur, cur pauca aut nulla
 haberet de atra bile pituitosa. Ita etiam Paullus
 (IV. I.) duplicem tantummodo admittit atram
 bilem, sanguineam nempe et biliosam, nescio,
 utrum Hipp. auctoritate ductus, an sua expe-
 rientia id fecerit. Certum autem est, non pau-
 cos inveniri medicos, qui atram bilem pituito-
 sam

sam' omnino admittendam putarint. Galenus enim quatuor atrae bilis statuit formas, quarum bituminosa una est, ita dicta, quia bituminis instar splendet, haec certe nulla alia fuit, nisi pituitosa; ita Alexander (Lib. I. 4.) alopeciam et porriginem ex pituita falsa et calefacta deducit. Incertus autem haereo, an huc referenda sit atra bilis frigida, cuius mentio facta est ab Aristotele (Prob. S. XXX. T. II. ed. Genev. 1607 p. 1013.) haud longe enim a veritate abest, atram bilem frigidam et pituitosam unam esse eandemque, nam Aristoteles ex frigida tales animi affectus explicat, qui constitutioni pituitosae praecipue sunt proprii, et in libro (de insomn. et vigiliis C. 3.) frigidam iudicat efficere locum nutritionis frigidum, frigus autem et actionum languor pituitosis inest, et pulsus tardus, quem plerumque in atra bile observavit Aretaeus (*Lib. de causis et sign. morb. diut. C. V.*) teste Galeno (*de sympt. causis. L. II. c. 5. T. 7. p. 78. ed. Chort.*) frigori valde est aptus.

Quid praeterea impedit, quo minus existimem Aristotelem frigida sua atra bile nihil aliud significare voluisse, nisi talem, quae inflammationem producere nequit; cum enim bilis vitellina et succus melancholicus, ut antea dictum est, aliquid in se habeant acre, quod facile adustione ita augeri possit, ut quascunque partes arrodere et inflammare queat: fortasse intel-

ligitur

ligitur, hanc speciem, quae inflammationes producere nequit ab Aristotele pituitosae, aut frigidae atrae bili fuisse tributam.

At, quo propius accedit tempus, ubi medici Galeno magis, quam Hippocrati operam dederunt, eo certiora sunt eorum decreta de atra bile pituitosa, omnes enim Arabes atram bilem ex pituita dari et fieri contendunt.

Restat iam, ut quaedam de sanguine ipso, tanquam atrae bilis fonte, moneam, licet non admittat hanc speciem Fernelius, quia sanguis nihil habet acre, sed natura est dulcis. Nolo hic accuratius in causam, a Fernelio allatam, inquirere, cum satis pateat, blandissimum adeo humorem, si morbose afficiatur, tantam assequi posse acrimoniam, quae partes arrodant, et ita se gerat, ut talis humor ad atram bilem merito sit referendus. Neque ego a Fernelii sententia abhorreo, qui omnino concedens, talem formam apud antiquos fuisse solemnem, negat, eam esse admittendam. Ipse enim persuasum habeo, istam formam nullam esse aliam, nisi talem, quae fiat ex crassamento sanguinis, seu, ut cum antiquis loquar, ex succo melancholico. Quae licet ita sint, hanc formam tamen hic praetermittendam nullo modo putavi, ne quid omisisse perhibear, quod ad antiquorum decreta de atra bile intelligenda aliquid facere posse videatur.

Qui

Qui vero antiquorum scripta intelligere vult, isti nihil magis inculcandum videtur, nisi, ut obscura ex ipsis antiquis explicet, et lucem ex ipsis desumat monumentis. Quod si aliter fit, cavere sibi nemo potest, ne iniuriam crebrius inferat venerandae antiquitati. Qui igitur nescit, antiquos longe aliter de sanguine iudicasse, quam recentiores, facile antiquitatem ineptae subtilitatis ream aget, quod crassamentum sanguinis ab ipso diremerit sanguine, utrique parti sanguinis constitutivae suos tribuerit morbos. At succus melancholicus antiquis fuit humor, a sanguine valde diversus, per se subsistens, non in hepate, sed in liene secretus et peculiari in atram bilem proclivitate praeditus. Quae cum ita sint: omnino tenendum esse videtur, antiquos, ubicunque sanguinis tanquam atrae bilis causae iniecerint mentionem seiungere ab hac significatione succum melancholicum, seu, ut nobis vocatur sanguinis crassamentum. Quare si Hippocrates (de morb. vulg. L. II. S. VII. p. 1090. ed. Foëf.) *μελαγχολικον και υφαιμον* coniungit: *το μελαγχολικον* nihil aliud est, nisi atra bilis ex sanguine, non ex succo melancholico (Hippocr. l. c. L. VI. S. VII. p. 1190.) Talem autem sanguinis crassitiam et in atram bilem inclinationem animadvertit etiam Aretaeus (L. I. c. 5.) qui sanguinem ex vena missum observavit crassum, nigrum, amurcae instar,

instar, quemadmodum est atra faex, in oleo subfidens.

Hae sunt diversae atrae bilis formae, quae non diversa tantummodo materia distinguebantur, sed praecipue diversis, quos edunt, effectibus. Omnium periculosissima et atrocissima fuit illa, ex adustione bilis vitellinae, mitissima vero secundum Galenum (Comm. ad aph. XIV. Lib. II.) fuit sanguinea.

Periculum igitur pendebat ex subiecto atrae bilis, haud vero ex hoc solo, sed magni momenti etiam fuit varius depravationis et adustionis gradus, qui quidem non solum ex causae, adustionem efficientis, vehementia pendebat, sed etiam ex materiae, adustionem patientis, minori aut maiori in eam proclivitate.

Quae si non omnia a me male intellecta et scripta sunt, ego adhuc iuvenis non possum, quin Hl. Mezlero, Viro in harum litterarum disciplina ita exercitato, contradicam, qui in libro, Ueber die schwarzgallichte Constitution, p. 14. negans, antiquos de materia atrae bilis certam secutos sententiam, antiquitatem vituperandam censet, quod summum tantummodo depravationis gradum nominaverit atram bilem (p. 17.). Affirmat praeterea Vir iste illustris, (p. 16.) recentiorum medicinarum parum de atrabile antiquorum habere. At si atra bilis antiquorum affinitate quadam cum infarctibus ab-
nescio,

dominalibus recentiorum coniuncta est, ut est, et si ea saepe nihil aliud fuit, nisi febris biliosa, nescio, an affirmare liceat, modernam medicinam nimis pauca de atra bile habere. Nam si apud antiquos atra bilis omnes fere morbos chronicos tanquam causa suos effectus in se continet: recentiores morbos diurnitate pertinentes et molestos ex infarctibus deducunt. vid. Retz Krankheiten der Haut, ihre Ursachen, ihre Symptome, und ihre sowohl schickliche, als widersinnige Behandlung, Breslau 1788. Welti ex anthematum fons abdominalis D. Goetting. 1784. Si morbus quidam solitis remediis haud cedebat, si insolitis stipatus fuit symptomatibus, aut denique si causa morbi non apparebat, melancholici quid subesse contendunt; recentiores vero causam in abdomine quaerunt, in infarctibus nempe aut firmiter inhaerentibus, aut acrimoniam iamiam adeptis, aut ita delitescentibus, ut signis suis se haud prodant. Possem hic morbos producere, quorum causam antiqui atram bilem accusant, recentiores vero in infarctibus ponunt; sed hic sufficiat unum tantum nominasse, cuius mentio facta est ab Hipp. (in Libr. III. de morb.) et in cuius descriptione contra doctissimum Freind (histoire de la medecine T. II. p. 387) ego nullum alium significatum fuisse morbum contendo, nisi scorbutum terrestrem; cuius vero morbi causam Galenus

lenus (in Comm. ad h. l.) in liene posuit, quemadmodum Alexander (VIII, XII,) eundem morbum ex atra bile derivasse videtur; fuit vero scorbutus, neque recentiorum observata ab hac Galeni causa abhorrent, quippe qui in scorbuto terrestri plethoram accusant abdominalem, vasa obstructa et infarctus. vid. Selle Handbuch der medicinischen Klinik pag. 251 ed. quinta.

At dicat aliquis, unde sit tanta materiae acrimonia, quae signum fere characteristicum ponit inter infarctus recentiorum et atram bilem antiquorum. Causam vero istius acrimoniae apud antiquos ita solemnis invenisse mihi videor in perversa infarctuum abdominalium curatione, et ante omnia in Helleborismo. Omnia fere medicamenta contra atram bilem adhibita ex drasticorum erant ordine, ita Hippocrates (de morb. libr. II. c. 29.) helleborum commendat. At, quis nescit, hunc drasticorum usum magna cum cautione fieri debere? Haec enim si semel praeter rationem et inepte data sunt: omnia in peius ruunt; infarctus enim abdominales non diu esse possunt, nisi ut efficiant spasmos varios et leviores, et vehementiores, pro constitutionis corporis maiori minorive in spasmus propensitate, et pro varia materiae infarciens acrimonia. Iam vero, si drasticum sub hac rerum conditione propinatur: spasmi intestinorum in convulsiones fere immutantur, quae
vero

vero non diu persistere possunt, quin tantam
 omnium humorum entericorum producant acri-
 moniam, quanta observatur in atra bile veterum.
 Cuius quidem rei optimus mihi fuit testis
 Hippocrates, qui; (S. V. aph. 1.) convulsiones
 et mortem ex helleboro se vidisse affirmat, qui-
 que hac ipsa experientia commotus fuisse vide-
 tur, ut non sine ulla exceptione helleborum ad-
 hibendum suaderet (L. IV. aph. 13.) Huc etiam
 pertinet sanguinis missio, a multis veteribus prae-
 ter rationem commendata, et a recentiori quo-
 dam, quantum memini, male in hoc morbo re-
 petita. Qui enim spasticorum symptomatum
 causa venam fecat, spasmos, si non augeat,
 certe male curabit. Res patet; medicamenta
 enim morbo sunt accomodanda, haud qua-
 quam vero ratione morbus medicamentis; quod
 si tamen aliter fit, non fieri potest, quin morbus
 evadat pertinacior. Spasmus solidorum est vi-
 tium, neque video, dummodo isthoc motus
 vitium ne ex plethora pendeat, quomodo
 sanguinis detractio possit spasmus curare. Cu-
 ius rei veritatem, ut plura alia, iamiam intelle-
 xisse videtur Aretaeus (de curat. diut. morb.
 Lib. 1. 5.) qui multis contra sanguinis detractio-
 nem in atra bile disputat. Quae si cui haud
 sufficiant ad acrimoniam, in infarctibus antiquo-
 rum obviam, explicandam: cogitet morbum
 atrum saepe nihil fuisse, nisi febrem biliosam,

ubi bilis saepe ita corrupta proiicitur, ut lixivio caustico sit vehementior. vid. *Ill. Baldinger neues Magazin* 16 B. 2. St. p. 124. et humi effusa aquae fortis instar spumas edat *Borelli obs. 1. Cent. II.* quaeve ita putrida facta est, ut cadaver oleat. *Hipp. de morb. II. 29.*

Quamquam vero haec omnia mihi probare videntur, medicinam recentiorum, si de infarctibus quaeritur, non longe abesse ab antiquorum decretis de atra bile: tamen video, antequam aliquid certi possit poni, hanc materiam uberiori opus habere tractatione. Haec vero a me fieri nequit, quippe qui opusculi mei angustiis magis impediatur, quam rerum tractandarum inopia, prudentiorum igitur iudicio, ut cetera omnia, quaestionem relinquo, an decreta recentioris medicinae de morbis biliosis et infarctibus habeant convenientiam quandam cum antiquorum placitis de atra bile. Iidem praeterea constituent, utrum dici possit, recentem medicinam iusto pauciora habere de atra bile antiquorum, an non.

SECT. II.

De sede morbi ex antiquorum
sententia.

Si de sede atrae bilis ex antiquorum sententia quaeritur, omnis in eo convenit antiquitas, ut hepar et lienem praecipue reum agat. Nemo certe intelligere potest, cur has praecipue accusarint partes, nisi sciat, quae ipsorum fuerint de his organis decreta physiologica, neque ego cum Ill. Mezlero facere possum, qui causam in eo quaerit, quod antiqui has partes post mortem semper invenerint vitiatas, morbosas et infarctas; nullo enim modo constat, Hippocratem cadavera infecasse, et Galenus adeo affirmatur simias tantummodo aperuisse. Bene vero novērunt antiqui, sanguinem, qui in hepate sit, crassum et limosum reperiri; unde contendunt, hepar tali praecipue nutriri sanguine, cum per se sit viscus durum et crassum (*Galen. de usu part. VI. 10.*) At sanguis hepaticus, ex quo nutritur hepar, multas habet partes et leves et crassas, quae nutritioni hepatis inservire nequeunt; quare antiqui quatuor esse organa contendunt, quibus hepar a partibus inutilibus liberetur et

purgetur, lien nempe qui crassum, vesica urinaria et uterque ren, qui partes ad se attrahit leviores (*Galen. de us. part. L. V. 10.*). In hac enim vi attractoria, secretionibus et excretionibus tributa, tota versatur antiquitatis ratio, has res explicandi. Accidit vero haud raro, ut splenis vis attractoria aegrotet, tum hepar crasso suo haud purgatur, sistitur in hepate atra bilis naturalis, aut succus melancholicus, et nisi alia fiunt, certe oritur icterus niger (*Paullus de remed. Lib. III. Cap. XLIX.*) Crassum, quo hepar a liene purgatur, per venam attrahitur lienalem, nam ex *Aretaeo* (*de caus. et sign. acut. 2.*) in venis fluit sanguis spissus et crassus, in arteriis levis et tenuis, et Arabes, qui maiorem de vena portarum habuisse videntur cognitionem, negant ex hepate modo succum melancholicum attrahi, sed etiam ex ceteris visceribus. At vero, quemadmodum spleni tribuerunt antiqui facultatem, succum melancholicum attrahendi, ita ex antiquorum sententia ipsi competit vis, hunc succum retinendi. Si vero lien tumidus sit, aut alia quacunq; causa morbo afficitur, ita ut vis re-
tenti-
trix debilitetur: succum istum ulterius retinere non potest, et fit per vasa brevia vomitus melancholicus (*Paullus de re med. III. 49.*)

Ex qua quidem antiquorum de vomitu atrae bilis disciplina, facile elici potest, eos vomitum cruentum saepe cum morbo commutasse

atro,

atro, et vasa brevia ipsis solam fuisse viam, per quam talis vomitus fieri posset.

Atra bilis morbus fuit humorum, communis autem fons humorum et sanguificationis antiquis fuit hepar; ergo atrae bilis primam originem, sedemque primariam in hepate ponebant. In tanta enim apud antiquos hepar fuit auctoritate, ut non solum hanc sanguificationis functionem ipsi tribuerent, sed ut ex huius visceris bona aut mala constitutione brevitatem aut longitudinem vitae derivandam censeret *Aristoteles* (*de part. animal. IV. 2.*) et ut Tityi, vim Latonae inferentis, hepar, quia in eo tanquam sanguinis fonte voluptas ponebatur, a vulture apud inferos roderetur.

Quae cum ita sint, facile intelligitur, cur antiqui atrae bilis sedem in hepate et liene posuerint. — Iam vero, licet multa restent dicenda, ne praescriptos opusculi fines transgrediamur, antiquorum decreta de atra bile parumper omittamus, studium ad ea convertentes quae sunt recentiora, ut etiam videamus, quomodo atra bilis antiquorum a nostris sit intellecta et descripta medicis.

SECT. III.

De recentiorum de atra bile
decretis.

Si quis autem recentiorum decreta de atra bile considerat, mox intelliget, eos in nomine tantummodo convenire, in re nullo modo. Ita enim variae et diversae inter se sunt recentiorum de isto morbo sententiae, ut haec ipsa opinionum diversitas haud exiguum praebet argumentum rei nondum satis tractatae, neque ex omni parte spectatae.

Multi autem in eo conveniunt scriptores, ut atram bilem internarum haemorrhagiarum speciem habeant; talis equidem est *Fr. Hoffmann in D. morbo nigro Hipp. Halae 1701*, quam sententiam omnes tuentur medici, qui Hoffmannum secuti sunt, de quibus vid. *Select. opusc. in quibus Hipp. explicatur ed Ill. Baldinger. Goett. 1782. et Simson de re med. Diff. 4. pag. 153.* Libenter quidem concedo, antiquorum decreta non plane ab hac morbi notione abhorre, quippe ipsis ad atram bilem notandam suffecisse videtur quicumque vomitus atri coloris, qualis saepe est vomitus cruentus, et Hippocrates in
descrip-

descriptione morbi atri (Lib. II. de morb. S. V.) sanguinis vomitum claris notasse videtur verbis. At nullo modo affirmare possum, quemadmodum post Fr. Hoffmann fecerunt scriptores modo laudati, internam haemorrhagiam antiquis fuisse unicam atrae bilis formam. Scio praeterea vomitum cruentum, si causam spectes, multa habere similia cum atra bile antiquorum, ex communi enim medicorum sententia talis vomitus ex infarctibus abdominalibus oritur; idem scio morborum diversitatem praecipue symptomatum varietate cerni. Iam vero si alia observantur symptomata in vomitu cruento, alia in atra bile antiquorum: nescio certe, an liceat morbos, natura et symptomatibus diversos, inter se commutare. Vomitus enim cruentus cito et inprovise exoriri potest, quaecunque vis externa vasorum rupturam efficiens, quaecunque aestuatio vehemens, quodcunque denique irritamentum, stomacho illatum, ita vasa gastrica stimulare potest, ut licet haud observentur infarctus, qui sanguinis restagnationem versus ventriculum efficere possint, verum fundant sanguinem. Talis vero certe non est atra bilis, quae semper causam requirit chronicam, diu iam in corpore ita delitescens, ut sanitas labefactetur. — Vir dexteritatis laude et eruditionis varietate mihi imprimis venerandus, et quod multo potius est, amicitiae vinculo caris-

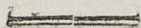
simus, morbo quondam affectus fuit, quem medicus, Vir eximiae in arte facienda sollertiae, atrum vocavit Hippocratis morbum. At hic morbus pariter nihil aliud fuit, nisi vomitus cruentus, quare eum nullo modo ad atros referendum censeo morbos. En imaginem morbi descripti et typis expressi in Frankfurter medic. Wochenblatte Jahr 1791. Iudicium enim ferant alii me sagaciores.

Aegrotus lienosus suscepit iter, in quo ipsi haud defuerunt variae mentis agitationes, labores innumeri exiguo temporis spatio agendi; unde redux vires eximie fractas sensit; advenit colica cum exigua diarrhoea; animadvertit, pressionem in scorbiculo, cum vomendi conatu et vomitus ipse insecutus est materiae atrae talisque deiectio; bis eundem passus est; febriles accesserunt motus, et vomitus rediit, instantis mortis praenuncius; dolor lienis eximius fuit, qui tamen adhibitis externe anodynis cessit, quo amoto mox omnia ex voto cedebant.

Patet morbi causam fuisse in liene; at iam antea fuit lienosus aeger, quaeritur, cur eodem morbo non prius affectus fuerit. Lien infarctus causa mihi est morbi remota, necesse igitur fuit, ut aliquid accederet, quod vomitum istum producere posset, quod si accessit, causa mihi morbi est proxima, sive continens. Iam vero intelligimus, aegrum nostrum iter suscepisse

pisse, et praecipue variis animi motibus fuisse
 obnoxium, hinc ego concludo spasmus factum
 fuisse, quem quidem Colica, lienis dolor, et
 antispasticorum usus externus ita efficax satis
 notasse videtur; hic vero spasmus restagnationem
 versus ventriculum effecit, hinc vomitus
 cruentus. Vellem itaque ut medico experientissimo
 placuisset, motuum febrilium, qui evenerunt
 in morbo causam quaerere, vellem, ut
 dolor lienis vomitum praecedens eum ad causae
 proximae cognitionem adduxisset, vellem denique,
 ut antispasticorum usus ita efficax veram
 morbi naturam aperuisset. Sed video me de
 vomitu isto cruento nimis fuisse longum. Con-
 donent iudices amicitiae, si in sua re iusto fue-
 rit loquacior. Neque de vomitu cruento cum
 atra bile non commutando quidquam ulterius
 addam, cum gravem meae sententiae defensor-
 rem videam Ill. Marcard qui talem vomitum,
 quem ipse vidit (medicinische Versuche, B. 2.
 p. 194.) nullo modo contendit sanguineum,
 aut vomitum cruentum, quique (Beschreibung
 von Pymont, 2 B. pag. 57.) vomitum cruen-
 dum nullo modo cum atra bile commutandum
 censet.

Longe igitur aliam theoriam recentissimus
 et optimus atrae bilis scriptor proposuit Ill.
 Mezler, bene intelligens, quam male scriptores
 vomitum cruentum cum atra bile commutarint.

Contra antiquorum autem sententiam Ill. Mezler pro communi atrae bilis materia assumsit tantummodo bilem. Nomini fortasse atrae bilis nimis inhaesisse videtur vir iste illustris: huic bili, antequam fieri possit atra bilis, admiscendam censet pinguedinem, vario modo corruptam et depravatam; cum vero, ubi pingue est, pituita etiam inveniatur, neque oleum ceteris admisceri possit humoribus, nisi accedat gummi quoddam, quo pingue ad miscelam aptum reddatur: huic ex pinguedine et bile factae mixturae admiscet pituitam. Ex qua quidem materialium varie depravatarum compositione oriri contendit massam illam putridam, tenacem et acrimonia sua radentem, qualis est atra bilis antiquorum.

Qua quidem Ill. Mezleri theoria atrae bilis quid potest ingeniosius excogitari, quid doctius proferri? Video tamen hanc eandem sententiam iam iam attigisse magnum Boerhaavium, eiusque doctum Commentatorem, Swietenium (ad aph. 1105.) neque me fugit, hanc ipsam materiam uberius tractasse *Cl. Lorry in Mem. de l'acad. de P an 1779.* Ipsa vero tractatio recusa legi potest in *Abhandlungen für Aerzte.* At non placuit Ill. Mezlero suae de atra bile theoriae ponere argumenta; video tamen hoc factum esse in libro *über die Wassersucht* pag. 67. ubi, cum Hipp. de morb. vulg. L. VI. S. VII. p. 1190 ed. Foef.)

Foef.) basin bilis contendit pinguedinem, et ubi cum Cl. Lorry l. c. hepar tanquam pinguedinis depuratorium organum censendum esse putat. Nullus est corporis humani humor, ita enim Ill. Mezler, qui cum bile in maiori positus esse videatur affinitate et connexionem, nisi ipsa pinguedo. Nam si bilis secretio viciatur, ita ut aut nulla, aut corrupta existat bilis, nullo modo id fieri potest, nisi simul chylus depravetur; cum vero chylus pinguedinis in se contineat principium: intellectu facile est, hoc fieri non posse, nisi pinguedo in telo cellulari deponatur imperfecta, corrupta et male animalisata. Quae cum ita sint, Ill. Mezler concludit, bilem corruptam depravatam producere pinguedinem et vicissim viciatam pinguidinem bilem viciatam, et eodem loco cum Ill. Wrisberg in animadvers. ad elem. physiol. Halleri pag. 17. existimat, pinguedinis subitam et improvisam accumulationem ex hepatis vitio plerumque pendere.

Nolo equidem contradicere, cum iuveni inexperto haud conveniat cum eruditis disceptare viris. At dubitare unicuique licet, dummodo ne id fiat sine ulla ratione. Concedo igitur libenter, malam bilem malum producere chylum, huncque malam pinguedinem; at dubito, malam pinguedinem bilem corrumpere, et haec omnia fieri vicissim. Nam licet vera sit prior thesis: tamen ex ea nullo modo elici posse
vide-

videtur alterius veritas. Cogitavi enim mihi causam morbosam, quae varios protulit effectus, nemo certe dixerit de iis, quippe qui causam iamiam supponant, hos causae, unde devenerint, in se continere rationem; scio praeterea hydropis anasarcae causam saepe in bile esse quaerendam, quae concoctionis mechanismum impedit, et pinguedinem inde producit imperfectam, ita ut materia, in tela cellulosa contenta, magis praebeat pituitae resolutae formam, quam pinguedinis; non credo autem, hanc pinguedinem corruptam in causa esse, ut bilis sit depravata, neque medico licere mihi videtur, ubicunque duos observaverit morbos, unam alterius ponere causam. —

Sed intervenit Clariss. Lorry, qui peculiari studio bilis et pinguedinis demonstravit affinitatem. Flavum pinguedinis colorem derivandum censet ex bile, pinguedinem tingente. Abunde id quidem docet, pinguedinis generationem in concoctione esse ponendam, nullo vero modo id probare videtur, pinguedinem praecipuam conferre symbolam ad bilem generandam.

Observavit praeterea Cl. Lorry, bilem infantilem parum esse flavam, parum amaram et animalisatam, et causam invenisse se credit in pinguedine imperfecta, et pituitae simili. Haec omnia recte sunt observata, dummodo ex iis talis conclusio deduci possit; omnes enim functiones

in

in homine ita imbecilli imperfectae et debiles fiunt, ergo secretio etiam bilis, et pinguedinis in tela cellulosa depositio, neque mihi videtur ea de causa affinitas utriusque humoris probanda esse, cum una causa esse possit, quae bilis et pinguedinis secretionem efficiat imperfectam, neque necesse videatur esse, ut unus humor, imperfecte secretus, alterius male secreti in se contineat causam. Notum praeterea est, in mulieribus lactantibus saepe fieri lactis in tela cellulosa depositionem, hancque laxantibus et aperitivis plerumque curari, imo morbum istum lacteum diarrhoea critice oborta cessasse observatum est. Quae quidem observatio aliud est argumentum sententiae, a Cl. Lorry prolatae. At natura, materia aliena gravata, et mole se liberare studens, materiam evacuandam eo praecipue deponere solet, ubi factum est irritamentum. Iam vero resolventium et evacuantium ea praecipue est natura, ut locum, quo deveniant, stimulent et iritent; unde facile intelligi posse credo horum medicamentorum in morbis lacteis vim, et actionis modum; ita enim etiam in hydrope anasarca fit, ut aqua in telam cellulosam profusa, evacuantibus et purgantibus non sine eventu evacuetur. Neque alia diarrhoeae in morbis lacteis critice obortae ratio esse videtur, hoc tantummodo discrimine, ut ex stimulo, in primis viis subsistente, accedat maior bilis profu-

profusio et secretio, quae itaque non tanquam morbus ipse spectanda esse videtur, sed tanquam symptoma, morbo superveniens.

Restant multa alia argumenta, a Cel. Lorry l. c. prolata, quibus suam de bile naturali et atra bile confirmare studet sententiam, sed omnia in eo peccare videntur, quod omni exceptione nullo modo sunt maiora. Praecipua tantummodo iamiam adduxi, nolui enim rem, a recentioribus tanto studio ventilatam, in dubium vocare, sed id tantummodo egi, ut contra argumentandi rationem quaedam proferrem dubia; cogitare enim muneris fuit. Quod reliquum est, viri prudentiores, si quid perperam differui, aut falso iudicavi, iuvenilis ingenii infirmitati condonent. —

Nihil autem magis in hac ipsa tractatione molestum fuit, quam opusculi ipsius angustia, qua ego multa reticere cogor, quae omittenda non sunt. Haud quaquam tamen impediri possum ne, quaedam *de atra bile, ut signo* dicam, nam valde diversa et inter se varia antiquorum decreta hac de re sunt, et certe confido, eorum, qui ad antiquitatis studium animum appulerint multos esse, qui in hac praecipue re antiquos obscuros, et sibi ipsis contradicentes invenerint.

SECT. IV.

De atra bile ut signo, et de signis
atrae bilis.

Atrae bilis exitus adeo diversae fuit iudicationis
ut is et letalis et salutaris fieri posset.

Iudicium enim diversum fuit, prouti atra
bilis abiret, aut pituitosa aut sanguinea biliosa,
aut melancholica; has enim formas malignitate
sua inter se diversas esse, iam antea notavi.
Pessima omnium fuit ea, quae ex bile vitellina
orta erat.

Multum praeterea interest, utrum atra bilis
abeat tanquam morbi symptoma, an tanquam
morbi causa; illa enim notat morbi vehemen-
tiam, haec morbi solutionem. Quare Hipp. in
Coac. praen. S. II. p. 127. ed. Foëf. febricitantibus
in principio atrae bilis exitum letalem fore pro-
nunciavit.

Iudicium defumebatur ex colore materiae
reiectae. Nam si color fuit porraceus, aut livi-
dus, aut niger, quisque horum colorum pra-
vus fuit; si omnes simul adfuerunt colores, per-
niciosissimum vid. Galenus Comment. in libr.
Epid.

Epid. II. text. II. ed. Chart. Hippocrates Lib. praenott. p. 78. ed. Mercur.

Neque levis fuit momenti odor materiae; livida enim materia si olet: praesentissimam denunciat mortem Galen. Comm. l. c. notat enim gangraenam.

Diversum tandem fuit iudicium pro symptomatum comitantium diversitate; in perniciose enim se habentibus parvi tremores et aeruginosi vomitus; letale Hippocrates Coac. praenott. No. 64. T. VIII. p. 856. ed. Chart. Aph. IV. 22. 23. et si symptomata adfuerunt magnam versus caput congestionem significantia, ut capitis dolor, surditas, et si vomitus aeruginosi advennerunt, tunc delirium ferinum instare notante Hipp. praed. I. ed. Mercur.

Si vero quae signa atrae bilis, apud veteres fuerint, quaeritur, omnino tenendum est, ea parum sufficere ad morbi causam cognoscendam, neque necesse esse putarunt veteres, ut morbum per se satis notum et insignem, suis significarent signis. Ubicunque enim vomitus niger et deiectio nigra supervenerat, morbum ex atra bile derivarunt. Quae licet ita sint, tamen hic ea notanda putavi; quae antiquorum lectione invenire potuissem.

Quemcunque autem morbum chronicum, sine apparente causa subsistentem, ex melancholia deduxerunt antiqui. Chronica enim morbi

indo-

indoles et natura saepe sufficiebat ad causam melancholicam statuendam; materia enim atrae bilis ingente est tenacitate et spissitudine, et ea de causa praecipue apta visa est, ut morbos produceret diuturnos.

Morbis autumno ortis aliquid melancholici inest, et tempestas autumnalis atrae bilis in morbis fuit signum. Hipp. de nat. hom. S. III. p. 231. ed. Foëf. Galen. III. aph. 22.

Certissimum humorum signum ex colore haberi testatur Galen. de sanit. tuend. IV. 4. T. 6. p. 121. Comm. in Hipp. lib. de humor. T. VIII. pag. 509. Quare si morbus accidebat homini nigris pilis et fusco habitu, hic ipse color atrae bilis morbi causam in se continentis fuit signum vid. Alexander l. 1. Ne vero medicus hoc coloris signo crebrius decipiatur, Paullus de re med. III. 78. monet, in podagra affectis, si atra bilis causa est, nigriorem reperiri colorem; at ad firmiorem diagnosin multum facere contendit progressa, victus et reliqua.

Quodcunque exanthema, quodcunque ulcus nigro colore ex atra bile factum fuit. Aetius III. c. 132. Paullus IV. 6. 25. 26. et ulcera insigni in gangraenam proclivitate praedita, ubi color plerumque nigrescit, ex melancholia orta esse censuerunt antiqui, et circa carbunculum, cancrum et terminthos nullam fecerunt exceptionem.

Quidquid autem excernitur nigri coloris,
 id melancholicum fuit, quare urina nigra in fe-
 bre acuta cum splene elevato oborta, atrae bilis
 fuit signum. Hippocr. Epid. I. S. III. aph. 3. et
 Mercurialis ad h. l. de morb. mulier. L. II. S. V.
 p. 666. pr. ed. Foëf. Pulsus ubi tangitur lentus
 et tardus, sanguinis motum notat aegrum, et
 humorum crassitiem; quare hic pulsus atrae
 bilis peculiare fuit signum. Aretaeus de cauff.
 et sign. diuturn. 1. 5.